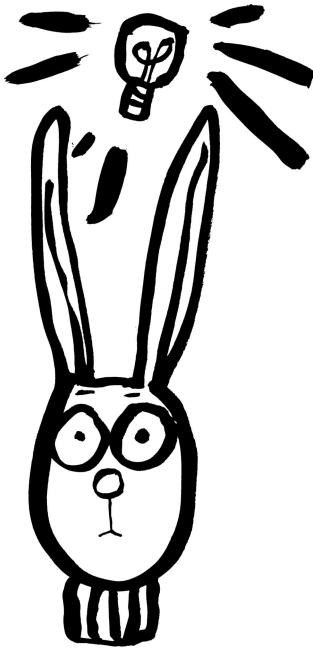

KSZTAŁCENIE FORMALNE, NIEFORMALNE, ORAZ INCYDENTALNE

Formalne
Nieformalne
Incydentalne

Czy trudno jest dokonać jasnego rozróżnienia pomiędzy kształceniem formalnym i nieformalnym, jako że często oba pojęcia się krzyżują?(Mc Givney 1999).

1. **Eraut (2000):** Kształcenie formalne i nieformalne w miejscu pracy.
2. **Definicja Unii Europejskiej (EC 2001):** Rama uczenia się przez całe życie
3. **Livingstone (2001):** Formalne, nieformalne i incydentalne kształcenie dorosłych
4. **Billet (2001):** Nie istnieje nic takiego jak kształcenie incydentalne. Każde kształcenie odbywa się w ramach organizacji społecznych lub wspólnot, które mają struktury sformalizowane.

5. **Beckett & Hager (2002)**: Kształcenie nieformalne jest nie tylko bardziej powszechne, ale również bardziej skuteczne niż kształcenie formalne.

DEFINIOWANIE KSZTAŁCENIA FORMALNEGO, NIEFORMALNEGO ORAZ INCYDENTALNEGO

Eraut (2000): Kształcenie formalne i nieformalne

- Wykorzystuje pojęcie kształcenia nieformalnego, (nie incydentalnego)
- Kształcenie odbywa się głównie poza formalnymi kontekstami edukacyjnymi
- Przedstawia pięć cech kształcenia formalnego
 - ◆ Określoną ramę kształcenia
 - ◆ Zorganizowane wydarzenie edukacyjne lub ich pakiet
 - ◆ Obecność przydzielonego nauczyciela lub instruktora
 - ◆ Nadanie kwalifikacji lub zaliczenie
 - ◆ Zewnętrzne określenie wyników kształcenia
- Określa wymiary kształcenia nieformalnego
 - Czas bodźca (przeszły, bieżący, przyszły)
 - Stopień, w jakim kształcenie tego typu jest bierne (bierne, reaktywne lub przemyślane)
 - Stopień, w jakim kształcenie jest albo indywidualne albo społeczne
 - Stopień, w jakim kształcenie jest albo ukryte albo jawne

Definicja kształcenia nieformalnego Eraut'a opiera się na badaniach kształcenia w miejscu pracy.

Definicja Unii Europejskiej (EC 2001)

- **Kształcenie formalne:** kształcenie oferowane przez instytucję edukacyjną lub szkoleniową, zorganizowane (w sensie określenia celów, czasu nauki oraz pomocy udzielanej uczniom) oraz prowadzące do certyfikacji. Kształcenie formalne jest intencjonalne (zamierzone) z punktu widzenia ucznia.
- **Kształcenie nieformalne:** kształcenie nie oferowane przez instytucję edukacyjną lub szkoleniową, które zwykle nie prowadzi do certyfikacji. Jest ono jednak zorganizowane (w sensie określenia celów, czasu nauki oraz pomocy udzielanej uczniom). Kształcenie nieformalne jest intencjonalne (zamierzone) z punktu widzenia ucznia.
- **Kształcenie incydentalne:** kształcenie wynikające z codziennych sytuacji zaistniałych w środowisku pracy, w rodzinie, w trakcie wypoczynku. Nie jest zorganizowane ani zinstytucjonalizowane (w sensie określenia celów, czasu trwania, zasobów). Z punktu widzenia uczestnika kształcenie incydentalne ma charakter uczenia się mimowolnego (niezamierzonego). Zazwyczaj nie prowadzi do certyfikacji.
- Definicja Unii Europejskiej wynika z oraz wpisuje się w kontekst polityki Uczenia Się Przez Całe Życie.

Livingstone (2001): Formalne, nieformalne i incydentalne kształcenie dorosłych

- Z kształceniem formalnym mamy do czynienia wówczas, gdy nauczyciel ma władzę decydować, żeby ludzie określani jako potrzebujący lub wymagający wiedzy skutecznie realizowali program nauczania pobrany od ustalonego wcześniej organu zarządzającego wiedzą...czy to w formie zorganizowanych wg przedziałów wiekowych lub biurokratycznych, nowoczesnych systemów szkolnych, czy to pod postacią starszyny wprowadzającej młodzież do tradycyjnych instytucji wiedzy

- Z kształceniem nieformalnym lub dalszym (ustawicznym) mamy do czynienia wówczas, gdy to uczniowie decydują się uzyskać dalszą wiedzę lub umiejętność poprzez dobrowolną naukę z nauczycielem, który wspomaga ich samookreślone zainteresowania, wykorzystując zorganizowany program nauczania, tak jak ma to miejsce w przypadku wielu kursów i warsztatów w kształceniu dorosłych.

- O kształceniu incydentalnym mówimy wówczas, gdy nauczyciele lub mentorzy biorą odpowiedzialność za nauczanie innych bez stałego odniesienia do zorganizowanej intencjonalnie instytucji wiedzy, w bardziej przypadkowych i spontanicznych sytuacjach edukacyjnych, takich jak nakierowywanie uczniów na zdobycie umiejętności zawodowych lub działaniach na rzecz rozwoju wspólnoty.

- Kształceniem incydentalnym nazywamy każde działanie obejmujące dążenie do zrozumienia wiedzy lub umiejętności, które występuje przy nieobecności zewnętrznie narzuconych kryteriów programu nauczania ...w każdym kontekście poza ustalonymi wcześniej przez instytucje edukacyjne programami nauczania.

Definicja ta ma inną zasadę organizacyjną – związek między nauczycielem/mentorem a uczniem.

Billet (2001): Nie istnieje nic takiego jak kształcenie incydentalne.

- Widzi kształcenie jako wszechobecne w działaniach ludzkich.
- Większość kształcenia odbywa się poza formalnymi strukturami edukacyjnymi
- Oznacza to, że coś zbliżonego do kształcenia nieformalnego powinno być uważane za formę standardową, raczej niż to, co pozostanie, gdy zostanie już rozliczone kształcenie formalne.
- Ma istotne obiekcje do terminu “incydentalne”, ponieważ każde kształcenie odbywa się w ramach organizacji społecznych lub wspólnot, które mają struktury sformalizowane.
- Nigdy nie używa pojęcia „nieformalne”, lecz logika jego argumentu jest taka, że kształcenie nie może również być nieformalne

Beckett & Hager (2002): kształcenie incydentalne

- Kształcenie jest organiczne lub holistyczne, angażujące całą osobę do tego stopnia, że intelekt, emocje, wartości oraz działania praktyczne mieszają się.
- Kształcenie incydentalne jest bardziej powszechne oraz bardziej skuteczne niż kształcenie formalne.
- Cechy kształcenia incydentalnego:
 - Praktyczne kształcenie incydentalne jest organiczne / holistyczne.
 - Praktyczne kształcenie incydentalne jest kontekstualne
 - Praktyczne kształcenie incydentalne opiera się na działaniu oraz doświadczeniu
 - Praktyczne kształcenie incydentalne występuje w sytuacjach, gdzie kształcenie nie jest głównym celem.
 - Praktyczne kształcenie incydentalne w miejscu pracy jest uaktywniane przez poszczególnych uczniów raczej niż nauczycieli / instruktorów
 - Praktyczne kształcenie incydentalne w miejscu pracy jest często wspólne / zbiorowe.

CECHY KSZTAŁCENIA FORMALNEGO I INCYDENTALNEGO

(Colley, Hodgkinson & Malcom)

Kształcenie formalne

Nauczyciel jako władza

Budynki instytucji edukacyjnej

Władza nauczyciela

Zaplanowane i zorganizowane

Ocenianie sumujące/
akredytacja

Określone zewnętrznie
cele / wyniki

Zainteresowanie silnych i
dominujących grup

Otwarte na wszystkie grupy, wg
upublicznionych kryteriów

Wiedza twierdzeniowa

Wysoki status

Wykształcenie

Zmierzone wyniki

Kształcenie incydentalne

Nauczyciel nie zaangażowany

Brak budynków/terenu instytucji
edukacyjnej

Władza ucznia

Organiczne oraz rozwijające się

Brak oceniania

Określone wewnętrznie cele

Zainteresowanie grup uciskanych

Zachowuje niesprawiedliwość i
sponsoring

Wiedza praktyczna oraz
procesowa

Niski status

Brak wykształcenia

Wyniki nieprecyzyjne /
niemierzalne

Kształcenie głównie indywidualne	Kształcenie głównie wspólne
Kształcenie dla zachowania status quo	Kształcenie dla oporu oraz służące wzmocnieniu
Pedagogika przekazywania oraz władzy	Pedagogika negocjowana, skoncentrowana na uczniu
Kształcenie pod wpływem przedstawicieli władzy	Kształcenie pod wpływem demokracji uczniowskiej
Ustalona i ograniczona rama czasowa	Zaangażowanie się na czas nieograniczony
Kształcenie jest głównym i wyraźnym celem	Kształcenie albo ma znaczenie drugorzędne albo ukryte
Kształcenie jest możliwe do zastosowania w różnych kontekstach	Kształcenie jest określone dla danego kontekstu